

UNIVERSITY OF ICELAND

norden

Guðný Björk Eydal

prófessor

Félagsráðgjafardeild HÍ

Velferð og vá

Norræn velferðarvakt

The Nordic Welfare Watch

Kynningarfundur velferðarráðuneyti

17. september 2015

Aðdragandi

- Áhugi á að kanna forsendur fyrir norrænni velferðarvakt
- Þrátt fyrir öflugar velferðarrannsóknir og áherslu á félagsþjónustu sveitarfélaga á Norðurlöndum hefur hlutverk félagsþjónustu á tímum hamfara mjög lítið verið rannsakað
- Vaxandi áhersla á hamfarafræði (disaster studies) í kjölfar vaxandi tíðni hamfara

Áhrif félagslegrar stöðu

- efnahagur
- heilsa/aldur
- uppruni/þjóðerni
- fjölskyldustaða
- fyrri áföll

**Forsendur fólks til að takast á við hamfarir –
tjónnæmi er mjög misjafnt sem og
viðnámsþróttur**

Rannsóknir í kjölfar Katrina

- Íbúar af afrískum uppruna bjuggu næst ströndinni
- 93% hvítra íbúa höfðu aðgang að bíl en aðeins 40% íbúa af afrískum uppruna (Stivers, 2007)
- “Blacks and whites were living in quite literally different worlds before the storm hit” (Hartman and Squires, í Stivers 2007, bls. 50)

Niðurstöður

Stivers, 2007

- Fleiri hvítir íbúar höfðu snúið aftur
- Tvöfalt fleiri íbúar af afrískum uppruna sögðu líf sitt vera mjög eða mikið breytt
- 75% segja erfitt að fá heilbrigðisþjónustu borið saman við 32% hvíttra íbúa

Rannsóknir sýna fram á mikilvægi félagsþjónustu á tímum hamfara

- Félagssráðgjafar og annað starfsfólk hefur sérhæfða reynslu í að vinna með fólki sem verður fyrir áföllum í daglegu lífi og hafa sérþekkingu á aðstæðum þeirra sem standa höllum fæti og mikilvægt er að nýta þessa þekkingu
- Aukin áhersla á hlutverk velferðarkerfis/félagsþjónustu fyrir og eftir áföll- og hvernig slík þjónusta er samhæfð viðbragðakerfum (almannavörnum)
- Talsvert rannsakað í t.d. US, Nýja Sjálandi, Japan en lítið rannsakað á Norðurlöndum

Markmið og verkþættir

1. Kortlagning á viðbragðskerfum Norðurlanda með áherslu á hlutverk félagsþjónustu sveitarfélaga: **Skýrsla vor 2016**
2. Matsrannsókn á starfsemi Velferðarvaktarinnar (frkv. af Félagsvísindastofnun: **Skýrsla vor 2015**
3. Kortlagning þekkingar á mögulegum áskorunum (risks) sem norrænu velferðarkerfin gætu þurft að mæta í náinni framtíð í kjölfar hamfara: **Skýrsla sumar 2016**
4. Er þörf fyrir norræna velferðarvakt? Niðurstöður rannsóknarinnar samþættar öðrum rannsóknaniðurstöðum og nýttar við mótun tillagna um norræna velferðarvakt: **Unnið sameiginlega næsta vor**

Rannsakendur

- Guðný Björk Eydal veitir verkefninu forystu en í stýrihóp sitja: Björn Hvinden, Tapio Salonen/Carin Björngren Cuadra, Rasmus Dahlberg and Merja Rapeli
- Verkefnisstjóri: Ingibjörg Lilja Ómarsdóttir

Ráðgjarahópar, fimm til sjö manna í hverju landi, skipaðir sérfræðingum og fræðimönnum sem hafa sérþekking á velferðarkerfi og almannavörnum undir forystu stýrihópsfulltrúa,

Í íslenska ráðgjafahópnum sitja: Guðrún Jóhannesdóttir, Gyða Hjartardóttir, Kristján Sturluson, Ragnheiður Hergeirsdóttir, Stefán Eiríksson

NORDRESS - norrænt öndvegissetur um rannsóknir á því hvernig auka megi öryggi samfélaga gagnvart náttúruhamförum.

Áhersla er lögð á **náttúruvá og viðnámsþrótt/seiglu samfélaga**, svo þau geti sem best búið sig undir og rétt sig við eftir áföll.

Sjónum er beint að einstaklingum, hópum, stofnunum og innviðum samfélagsins og kannað hvernig auka má viðbragðshæfni á ýmsum stigum

Eitt verkefnið þar er að kanna hvaða sveitarfélög hafa sýnt gott fordæmi (best practices) og það verður unnið af stýrihópnum

Eru Íslendingar undirbúnir undir hamfarir?

- Almannaþarnir forvarnir og viðbrögð og hvetja til að heimili vinni svokallaða heimilisáætlun
 - Hættumat. Hvað gæti gerst?
 - Forvarnir. Hvernig er hægt að minnka líkur á slysum og tjóni í kjölfar hættuástands?
 - Viðbragðsáætlun. Hvernig eigum við að bregðast við?
 - Æfingar-upprifjun-endurskoðun. Hvað og hvernig eigum við að æfa okkur?
 - Sjá nánar: http://almannavarnir.is/displayer.asp?cat_id=3

Dæmi um forvarnir...

- Ákveða söfnunarstað utan heimilis ef til skyndirýmingar kemur t.d. eldsvoða eða jarðskjálfta o.þ.h. þar sem allir safnast saman svo hægt sé að tryggja að allir séu hólpnir.
- Ákveða tengilið (t.d. vin eða ættingja) utan þess svæðis sem búið er á, sem er til að heimilisfólk gefi upplýsingar um afdrif sín ef heimilisfólk verður viðskila við hættuástand.

Gallup könnun sept 2015

- 1482: 18 ára og eldri á landinu öllu
- 811 eða 54.7% svöruðu
- Hvað á best við um þitt heimili?
 - Ekkert skoðað 68.4%
 - Skoðað en ekki gert formlega áætlun 27.2%
 - Hafa gert formlega áætlun 4.4%

Gallup könnun sept 2015

- Hæst hlutfall heimila sem höfðu skoðað (17%) eða gert áætlun (42%) á Suðurlandi =59%
- Borið saman við Reykjavík þar höfðu 23% skoðað og 2% gert =25%
- 15.3% aðspurðra höfðu kynnt sér leiðbeiningar um gerð heimilisáætlunar á heimasíðu almannavarna
- Sjá:
http://almannavarnir.is/heimilisaaetlun.asp?cat_id=96&module_id=210&element_id=108

- Takk fyrir

